Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

Збірник наукових праць

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ФІЛОЛОГІЇ

МОВОЗНАВЧІ СТУДІЇ

ВИПУСК 10

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Рівненського державного гуманітарного університету

Рівне – 2002

ББК 81 Актуальні проблеми сучасної філології. Мовознавчі студії. Збірник наукових праць
А 43 Рівненського державного гуманітарного університету.
4 Вип.10. – Рівне: РДГУ, 2002. – 190
УДК 811.161.2

У збірнику вміщені статті з проблем українського мовознавства науковців, аспірантів кафедри української мови Рівненського державного гуманітарного університету та науковців інших вишів. Основні теми поданих публікацій стосуються актуальних питань синтаксису і лексикології, словотвору та лінгвістики тексту.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів-філологів.

Редакційна колегія:

Головний редактор ***Шульжук Каленик Федорович,***
доктор філологічних наук , професор,
зав. кафедри української мови
Рівненського державного гуманітарного університету,
дійсний член Академії наук вищої школи України

Заступник головного редактора ***Шевчук Степан Іванович,***
кандидат філологічних наук, професор, директор Інституту
мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету

Члени редакційної колегії:

1. **Бойко В.Г.,** доктор філологічних наук, професор кафедри фольклористики Національного університету ім. Т.Г.Шевченка (м. Київ).
2. **Вихованець І.Р.,** доктор філологічних наук, професор, член-кореспондент НАН України, завідувач відділу історії і граматики української мови Інституту української мови НАН України (м. Київ).
3. **Вокальчук Г.М.,** кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Рівненського державного гуманітарного університету.
4. **Галич О.А.,** доктор філологічних наук, професор, зав. кафедри української літератури Луганського державного педагогічного університету.
5. **Голомб Л.Г.,** доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури Ужгородського державного університету.
6. **Гуйванюк Н.В.,** доктор філологічних наук, професор, зав. кафедри сучасної української мови Чернівецького національного університету ім. Ю.Федьковича.
7. **Давидюк В.Ф.,** доктор філологічних наук, професор, зав. кафедри фольклористики Волинського державного університету ім. Лесі Українки (м. Луцьк).
8. **Денисюк І.О.,** доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури Волинського державного університету ім. Лесі Українки (м. Луцьк).
9. **Дунаєвська Л.Ф.,** доктор філологічних наук, професор, зав. кафедри фольклористики Національного університету ім. Т.Г.Шевченка (м. Київ).
10. **Загнітко А.П.,** доктор філологічних наук, професор, зав. кафедри української мови Донецького державного університету.
11. **Зелінська Л.В.,** кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури Рівненського державного гуманітарного університету.
12. **Іваницька Н.Л.,** доктор філологічних наук, професор, зав. кафедри української мови Вінницького державного педагогічного університету ім. М.Коцюбинського.
13. **Кузьмич О.О.,** кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Рівненського державного гуманітарного університету.
14. **Поліщук Я.О.,** доктор філологічних наук, доцент, зав. кафедри української літератури Рівненського державного гуманітарного університету.
15. **Радишевський Р.П.,** доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури Національного університету ім. Т.Г.Шевченка (м. Київ).
16. **Турган О.Д.,** доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури Запорізького державного університету.
17. **Удалов В.Л.,** доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури Волинського державного університету (м.Луцьк).
18. **Чирков О.С.,** доктор філологічних наук, професор, зав. кафедри теорії літератури Житомирського державного педагогічного інституту ім. І.Я.Франка.

Упорядники: *Якимчук О.І., Кузьмич О.О.*

Друкується за рішенням Вченої ради
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол №9 від 26 квітня 2002 р.).

За точність і грамотність публікацій відповідають автори.
Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33000, м. Рівне, вул. С.Бандери, 12
Рівненський державний гуманітарний університет
(вул. Остафова, 31, кафедра української мови)

ISBN 966-72-81-04-9

© Рівненський державний гуманітарний університет

УДК 81’367.332 ***Наталія Щербачук***

ПРЕДИКАТНІ СИНТАКСЕМИ У СТРУКТУРІ СЕМАНТИЧНО ЕЛЕМЕНТАРНОГО ПРОСТОГО РЕЧЕННЯ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ

Сучасне мовознавство розглядає речення як основну синтаксичну одиницю в мовній системі, що має багатоаспектну структуру, яка складається з чотирьох ярусів: формально-синтаксичного, власне-семантичного, семантико-синтаксичного та комунікативного.

Як відомо, однією з основних форм, через яку постійно поповнюється мовна система конструкціями розмовного мовлення, є діалог. Саме в ньому формуються під безпосередньою дією комунікативних цілей різні синтаксичні будови, у ньому постійно виникає поступовий відбір структурних схем, семантична природа яких виявляється більш об’ємною. Такими конструкціями передається багатогранність значення, що в підсумку пояснює їх використання в діалогах і обумовлює перехід у письмову форму [9: 5]. Тому реалізація усіх аспектів дослідження речення найповніше можлива саме на матеріалі розмовного мовлення.

Якщо формально-синтаксична структурна основа простого речення діалогічного мовлення в останні десятиріччя часто ставала об’єктом дослідження, то семантичний ярус є ще мало розробленим. Тому виникає чимало питань, пов’язаних із розглядом понять семантико-синтаксичної структури речення розмовного мовлення. Саме вирішенням деяких з цих проблем і займемося в цій статті.

Центральним компонентом семантико-синтаксичної структури речення є предикат.

Людина, що говорить, вибирає предикат для цілей найменування, який створює навколо себе валентне поле, у яке, таким чином, виявляється втягнутою необхідна лексика. При цьому не спостерігається ні наповнення, ні заповнення. Виникає, звичайно, зустріч, або взаємодія, предикатної лексеми з аргументною лексикою [2: 20]. Тобто предикату властива така ознака, як семантико-синтаксична валентність, що означає здатність його (ознакового слова) сполучатися з іншими (неознаковими) словами, мати певну кількість відкритих позицій, які можуть або мають заповнюватися одиницями відповідної семантичної природи.

Лише за наявності предиката і залежних від нього непредикатних знаків речення−репліку можна вважати простим елементарним із власне-семантичного, семантико−синтаксичного та формально-синтаксичного погляду.

Класифікацію предикатів можна здійснити за двома параметрами: їх семантикою і частиномовною належністю.

Услід за І.Р.Вихованцем визнаємо поділ предикатних дієслівних синтаксем простого елементарного речення на такі семантичні різновиди: предикати дії, предикати

процесу, предикати стану, предикати якості, локативні предикати і предикати кількості [3: 137].

Частиномовне оформлення цих синтаксем має свої особливості. До предикатів належать частини мови, які виражають значення дії, процесу, стану, якості, кількості. Сутність цих слів відбивають дієслова як головні носії валентності в реченні. Що стосується слів інших частин мови (наприклад, прикметників, прислівників та іменників), то вони набувають валентних властивостей у зв'язку з дієсловом, тобто в результаті їх переміщення у первинну для дієслова предикатну позицію. Тому саме валентна специфіка дієслівного значення дала змогу лінгвістам надати йому синтаксичного статусу, тобто прирівняти до значення згорнутого речення і поставити дієслово-предикат на ієрархічну вершину реченнєвої структури, указавши тим самим на первинну функцію ознакових слів.

Отже, аналіз великого фактичного матеріалу свідчить, що дієслівні предикати у структурі речень-реплік – це найпоказовіша частина всієї сукупності предикатів.

Семантична парадигма будь-якого полівалентного дієслова діалогічного мовлення включає різні в кількісному і якісному плані валентні структури.

Джерельна база засвідчує, що типовим для речень-реплік є поєднання різних семантичних типів предикатів з одним-трьома аргументами.

Здійснений у даному дослідженні аналіз ілюстративного матеріалу показав, що у структурах семантично елементарних речень діалогічного мовлення на відміну від монологічного, функціонування шести-, п'яти- та чотиримісних предикатів має свою специфіку. Це стосується експліцитності/імпліцитності компонентів, які програмуються валентними можливостями ознакового слова. Оскільки в процесі комунікації мовець прагне до того, щоб інформація була правильно сприйнята слухачем, він намагається уникати вживання зайвих у смисловому відношенні слів. У таких випадках контекст або ситуація виступає як реальна обстановка даного мовного акта, що здійснює імплікацію опущеного компонента. З цим пов'язана еліптичність діалогічного мовлення, яка стосується не тільки реплік-реакцій, але й реплік-стимулів. Її слід розглядати не як "дефект", а як специфічність розмовного мовлення. Крім того, кількість мовних одиниць, можливих у мовному спілкуванні, завжди лімітується.

В українській мові мінімальна сполучуваність дієслова – тільки один залежний іменник, характерною рисою якого є вираження суб'єктної позиції речення. Кількісний склад одновалентних дієслів у реченнях-репліках є значним. Такі предикати поділяємо на лексеми з лексично вираженою та лексично не вираженою лівобічною позицією. Останні генетично споріднені з одновалентними дієсловами.

Предикатові (у типовому вияві це семантичне, синтаксичне і морфологічне дієслово) із семантичного погляду не властиво мати нульову валентність (тобто відсутність сполучуваності з назвами предметів –іменниками), тоді як із формально-синтаксичного погляду суб'єктна синтаксема може бути імпліцитно вираженою.

Наприклад, у сучасній українській мові в реченнях-репліках предикати із семантикою стану природи мають лексичне вираження, а пов'язані з ними у глибинній структурі субстанціальні синтаксеми позбавлені лексичного вираження, тобто мають нульову форму вираження [5: 91].

У лінгвістиці найбільш вивчена породжувальна здатність предикатів дії та стану.

Значення слова "дія" визначається мовознавцями по-різному. У широкому розумінні цього слова кожне дієслово позначає дію, а тому повинне зараховуватися до предикатів дії. За такої умови відбувається зрівнювання дієслова як морфологічної одиниці і предиката дії як суто семантичної категорії. Але тотожності між морфологічною і семантичною одиницею не спостерігаємо. Тому в семантичному відношенні дієслово ділиться на ряд семантичних типів, серед яких предикати дії, процесу, стану виділяються як найголовніші дієслівні предикати [5: 33].

Предикати дії являють собою найпоказовіший тип дієслівних предикатів, оскільки морфологічно пов'язані з ними. Це їх первинна роль, основне призначення у граматичній системі. Вони позначають діяльність, що породжується діячем і ним активно й безпосередньо стимулюється. Характерно, що позицію суб'єкта дії при дієслівних предикатах дії в діалогічному мовленні займають назви істот.

Цим предикатним знакам властива найбільш функціонально-семантична розгалуженість залежних від них непредикатних слів [3: 124].

З-поміж предикатів дії за частотою вживання в діалогічному мовленні вирізняються предикати, що сполучаються з одним-двома аргументами, які стоять у позиції суб'єкта дії та об'єкта дії. Типовим для речень-реплік є те, що валентний характер дієслова вимагає для суб'єкта дії сильної формально-синтаксичної позиції підмета. Наприклад:

- *Чого ж се так важко ?*
- *Он <u>хуру</u> теребила <u>на собі</u> !* (П.Мирний);
- *Довідатися хочеш ?*
- *<u>Намисто</u> віднесу* (П.Мирний);
- *Де се ти взяла ці гроші? – спитала мати Христі.*
- *<u>Хазяїн</u> дав* (П.Мирний).

Регулярно в діалогічному мовленні функціонують конструкції, у яких предикатам дії притаманна сполучуваність з іменниковими синтаксемами, що стоять у позиції адресата дії, лексичне наповнення яких не виходить поза межі назв осіб та інших істот: "*За землю викупне віддай <u>панові</u>*" (П.Мирний); "*Я <u>всім</u> щастя принесу — усміхаючись, торохкотіла попадя*" (П.Мирний); "*Зварила обід <u>свиням</u>, − сказала Кайдашиха*" (І.Нечуй-Левицький); а також у позиції локативної синтаксеми: "*Вода людей <u>з хати</u> повигонила...*" (П.Мирний).

Крім того, як свідчить аналіз фактичного матеріалу, деяким конструкціям розмовного мовлення з предикатами дії характерне нульове вираження суб'єктної синтаксеми. У цих випадках вони є синтаксичними варіантами одновалентних дієслів. Наприклад :

− *Що то ви робите ?− несміло спитала вона.*

− *В'яжу, - одказала Пистина Іванівна* (П.Мирний);

− *Де люлька ?*

− *Забрав* (П.Мирний).

Другою великою групою щодо частотності вживання в семантично елементарному простому реченні діалогічного мовлення є предикати стану.

Певний стан як властивість якогось предмета, являючи собою змінну величину, передбачає, що цей предмет може перебувати в інших станах. Тому він не є характерною ознакою предмета, яка відбиває його внутрішню сутність. Стан охоплює відповідний відрізок на часовій осі [3: 253].

Предикати стану в діалогічному мовленні виражають стан людини та інших істот, стан навколишнього середовища.

Центральну групу цих предикатів складають незмінні слова, які зараховують або до слів категорії стану як окремої частини мови, або до предикативних прислівників [3: 253].

Семантичну парадигму дієслів стану в конструкціях діалогічного мовлення складають центральні одномісні та двомісні структури.

Одновалентні предикати стану відкривають тільки суб'єктну позицію, що виражає значення неактивності, пасивності:

− *Що там таке ? – нетерпляче спитала Христя.*

− *Мені не спиться... – перегодом бовкнула та* (П.Мирний);

− *Чи це ви, свахо, запилилися ? – спитала в Кайдашихи хазяйка.*

− *Душно мені, − і знов обтерла вид хустиною* (І.Нечуй-Левицький).

Аналіз конкретного матеріалу показує, що найчастіше двовалентні предикатні одиниці в реченнях-репліках складаються з предиката, який відкриває дві позиції: позицію суб'єкта стану та об'єкта стану: "*Пані панича любить"* (П.Мирний); "*Смутно мені на душі, − каже Божий Чоловік*"(П.Куліш); позицію суб'єкта стану та локатива стану:

− *Заведеш їх у хату ?*

− *У світлиці пан сплять, − увернулась та* (П.Мирний).

Лівобічна та правобічна валентність розглядуваних різновидів предикатів стану реалізується вузькими шарами лексики (здебільшого назвами осіб, якщо це стосується суб'єкта, об'єкта та адресата стану) [3:254].

На окрему увагу заслуговують речення-репліки, у яких предикати мають нульовий вияв валентності. Відсутність у структурі субстанціальних синтаксем пояснюється тим, що предикати вказують на особливі стани всеохоплюючого характеру, що стосуються всього середовища, а не якого-небудь конкретного предмета в ньому. Стихійність явища підкреслюється і реалізується не як дія, а як стан, створюваний природними силами.

На слушну думку І.Р.Вихованця [3: 248], у зв'язку зі специфічними сполучувальними можливостями варто в межах предикатів стану вирізняти локативні синтаксеми-предикати і синтаксеми-предикати кількості.

Широковживаною в реченнях-репліках діалогічного мовлення є група предикатів процесу, які відрізняються від предикатів дії насамперед тим, що вказують на ситуацію, де не вимагається активного виконавця дії, а стосуються суб'єкта процесів, які ним не породжуються й активно та безпосередньо не стимулюються [3: 251]. Вони мають спеціалізовану частиномовну форму дієслова, що утворює окремий лексико-граматичний розряд. Предикати процесу позначають динамічні явища в рослинному світі, кількісні та якісні зміни, що стосуються людини та інших істот.

Джерельна база засвідчує, що дієслова із значенням процесу звичайно сполучаються в елементарних простих реченнях-репліках із суб'єктною синтаксемою, яка вказує на неживі предмети або істоти, що не зумовлюють виникнення процесу, а є пасивними його носіями. Така субстанціальна синтаксема у діалогічному мовленні заповнює лівобічну семантико-синтаксичну суб'єктну позицію і формально-синтаксичну підметову позицію. Наприклад:

- *Чого ?*
- *Синок занедужав...− ледве прошепотіла мати* (П.Мирний);
- *Що тут сталося ?*
- *Молодці жартують, − каже Василь Невільник* (П.Куліш).

Рідше в розмовному мовленні використовуються конструкції, у яких предикати процесу сполучаються з іменниковими синтаксемами: у позиції суб'єкта процесу та об'єкта процесу : "*Я за ліс турбувався*" (П.Мирний); "*Мені б побачитись з сином*" (П.Мирний); "*У мене син умирає, − виправляється Хведір*" (П.Мирний); у позиції суб'єкта процесу та адресата процесу : "*Он бовдури хваляться селянам* " (П.Мирний).

Одна з типових особливостей предикатів процесу у структурі речень-реплік – наявність лівобічної валентності і "згасання" правобічної (об'єктної) валентності.

Зупинимося детальніше на характеристиці предикатів якості, які І.Р.Вихованець уперше в українському мовознавстві виділив у окремий семантичний тип, чітко відмежувавши від предикатів дії, стану та процесу.

Вони позначають постійну, невід'ємну від предмета ознаку, що є його природною сутністю [6: 6].

На вираженні цих синтаксем спеціалізуються тільки якісні прикметники. Переважна більшість прикметників сучасної української мови вживаються у присудковій позиції як вторинній формально-синтаксичній позиції. Лише частина з них спеціалізована на використанні у функції присудка, що найповніше сприяє вияву їх валентного потенціалу, який морфологічно диференціюється як іменний складений присудок. Уживання прикметників у функції дієслів можливе лише за участі дієслівних зв'язок бути і ставати (стати).

У структурі семантично елементарних конструкцій розмовного мовлення предикати якості репрезентовані як одно-двовалентні одиниці, які необхідно класифікувати за якісним і кількісним складом залежних іменникових компонентів [7: 8].

Одновалентні прикметникові предикати відкривають семантико-синтаксичну позицію суб'єкта якості і є найпоширенішою з кількісного погляду групою, що функціонує в конструкціях розмовного мовлення:

− *Які ж то ви ? – допитується Мар'я.*

− *Ми – праведні* (П.Мирний);

− *Чому ж то так ?*

− *Ти гордий, − відповіла Мотря* (І.Нечуй-Левицький)*;*

− *Недобрий борщ, − сказав Лаврін* (І.Нечуй-Левицький).

Як свідчить джерельна база, у семантико-синтаксичній структурі багатьох речень-реплік з предикатами якості суб'єктні синтаксеми є нульовими. Наприклад:

− *Чому ти не п'єш чаю ? – спитав батько сина.*

− *Гарячий, - відказав той і звів очі на двері* (П.Мирний);

− *Ви, здається, сього зілля не вживали ? – спитався Рубець.*

− *Молодий був* (П.Мирний).

Ці речення-репліки здатні формувати мінімальні й однотипні, але достатні в граматичному й комунікативному плані реченнєві одиниці.

Проте, на думку В.А. Тимкової, уживання предикатів якості у валентному оточенні двох залежних непредикатних іменників – це необхідна, самодостатня умова для вираження якісної ознаки істоти або предмета [8: 10].

Двовалентні предикати якості можуть поєднуватися з двома компонентами – суб'єктним і власне-об'єктним, що стоїть у позиції правобічної валентності, а також суб'єктним та об'єктним із семантикою уточнення або обмеження. Наприклад: "*Однак Лейба щедрий на гроші, − засміявся той же голос*" (П.Мирний); "*Парубок видний серед молоді, − сказав Проценко*" (П.Мирний); "*Вона була обдарованішою від усіх*" (П.Мирний).

Отже, семантико-синтаксична структура простого елементарного речення з цими предикатами в українській мові є маломісною й однотипною.

В елементарних простих реченнях-репліках предикати кількості посідають порівняно з аналізованими вище предикатами найпериферійніше місце. Це ті випадки, коли відповідні предикати функціонують у позиції головного члена двоскладних речень − присудка і відповідно предикатної синтаксеми. Саме в цій позиції найповніше реалізується валентний потенціал предикатів кількості. Якщо ж вони використовуються як елементи складеного підмета, то конструкції з такими синтаксемами є неелементарними простими реченнями. Наприклад :

− *А дорого ? – спитався Книш.*

− *П'ять рублів заплатили* (П.Мирний);

− *А з якого ?*

− *З десятого поля позносили...* (П.Мирний).

Отже, предикати кількості передають кількісні характеристики предмета. Вони морфологічно оформилися у клас числівників [3: 138].

За нашими даними, предикати кількості в реченнях-репліках є типовими одновалентними предикатами, що відкривають позицію суб'єкта кількісної ознаки, який виражається не типовою для цієї позиції формою родового відмінка. Крім того, вони вимагають заміщення позиції суб'єкта кількісної ознаки назвами різноманітних конкретних предметів, істот [3: 258]. Наприклад:

− *А старшина ж із гетьманом на що ?*

− *Старшини багато* (П.Куліш);

− *Що ти жінці везеш?*

− *Пшона мішок !* (П.Куліш);

− *Чого ж ми потребуємо ? – пита Проценко.*

− *Водки море!* (П.Мирний).

Предикати кількості в реченнях-репліках мають лише лівобічну валентність, пов'язану з суб'єктними синтаксемами.

Як уже зазначалося, відносно недавно в межах предикатів стану почали виділяти локативні предикати, які не становлять абсолютно нової семантичної сутності, що уможливлює в загальному плані кваліфікувати їх як предикати стану. Проте, на думку І.Р.Вихованця, їх очевидна формально-синтаксична і семантико-синтаксична своєрідність дає підстави для розгляду цього розряду слів як окремого предикатного класу.

Отже, локативні предикати вказують на просторові стани, процеси або ознаки предмета. Вони належать до морфологічного класу дієслів.

Багатий ілюстративний матеріал засвідчує, що найуживанішими є речення-репліки, у яких локативний предикат відкриває дві позиції: позицію суб'єкта локативного стану, що виражається формою називного відмінка, та позицію локативної субстанціальної синтаксеми, що виражається прийменниковими місцевим, орудним і

родовим відмінками, які позначають статичну локалізацію локативного стану в межах або поза межами предмета-орієнтира. Наприклад :

- *Хіба жінка недужа ?*
- *Вона дома насиджує* (П.Мирний);
- *Чи батько та мати дома? – спитала Кайдашиха.*
- *Вони в хаті, - обізвалася Мотря* (І.Нечуй-Левицький);
- *Козаки блукають по місту* (П.Куліш).

Крім того, у діалогічному мовленні регулярно функціонують конструкції, у яких локативний предикат поєднується лише з однією синтаксемою, що стоїть у позиції локатива. Наприклад :

- *А Жук де ?*
- *Змандрував кудись* (П.Мирний);
- *Де москалів видно ? − Грицько піднявся.*
- *Он з гори спускаються ...* (П.Мирний);
- *Що ж мені робити з нею ? – питався Іван.*
- *Вези додому, - одказав москаль* (П.Мирний).

Отже, як показали наші дослідження, регулярно в реченнях-репліках діалогічного мовлення функціонують усі семантичні типи предикатів, поділ яких здійснюється на основі якісних та кількісних відмінностей між їх валентними структурами. Тому, підсумовуючи сказане, можна стверджувати, що предикати – це особливі семантичні сутності. І саме семантична структура речення підкреслює визначальну роль дієслівного предиката: усі синтаксеми, навіть синтаксема у формально-синтаксичній позиції підмета, залежать від предиката-присудка.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арібжанова І.М. Семантико-синтаксична структура полівалентних дієслів-предикатів у сучасній українській мові : Автореф. дис. ... канд. філол. наук. – К., 1994. – 20 с.
2. Богданов В.В. Структурная схема и семантика предложения // Исследования по семантике. Семантические аспекты синтаксиса. Межвуз. сб. научн. тр. – Уфа, 1985. − С. 18-25.
3. Вихованець І.Р. Граматика української мови. Синтаксис. – К.: Либідь, 1993.− С. 123-127, 137-138, 250-258.
4. Дудик П.С. Синтаксис сучасного українського розмовного мовлення. – К.: Наукова думка, 1973. – 288 с.
5. Масицька Т.Є. Граматична структура дієслівної валентності. - Луцьк: Ред. -вид. відд. Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 1998. – 208 с.

6. Пасічник І.А. Семантико-синтаксична валентність предикативних прикметників: Автореф. дис. ...канд. філол. наук. – К., 1998. – 21 с.
7. Плющ М.Я. Категорія суб'єкта і об'єкта у структурі простого речення. -К.: Вища школа, 1986. – 176 с.
8. Тимкова В.А. Двоскладні речення з предикатами якості в українській мові: Автореф. дис. ...канд. філол. наук. − К., 1998. – 22 с.
9. Шаройко О.И. Структура простого предложения в диалогической речи: Автореф. дис. ...канд. филол. наук.− Одесса, 1969. – 23 с.

Summary

Semantic types characteris are given in the paper. Pecularities of these characteristics are given, for instance, in the semantico-syntax structure of the simple elementary sentence of dialogue communication.

ЗМІСТ

Розділ I. ***Теоретичні питання синтаксису***

Шульжук К.Ф. Функціональні параметри складного речення у художньому стилі 4

Беценко Т.П. Особливості функціонування конструкцій з прямою мовою в українських думах 10

Давнюк С.В. Особливості внутрішньої структури предикативних одиниць у складних конструкціях з сурядністю і підрядністю 14

Кузьмич О.О. Синтаксичні засоби творення ритму в прозовому творі (на прикладі новели Олеся Гончара "Модри камень") 20

Ричагівська Ю.Є. Специфіка засобів зв'язку складного речення в поетичному мовленні 24

Шкарбан Т.М. Експресивно-виражальні можливості конструкцій з однорідною супідрядністю 29

Шульжук Н.В. Загальнолінгвістичні проблеми опису українського діалогічного мовлення 34

Щербачук Н.П. Предикатні синтаксеми у структурі семантичного елементарного простого речення діалогічного мовлення 39

Розділ II. ***Семантика лексичних одиниць***

Кирилкова Н.В. Семантичне поле компонента верба в українських фраземах та пареміях 48

Крижановська О.М. Назви на позначення ахроматичних кольорів в українській мові 52

Сербіна Т.Г. Мовні зміни в лексиці російської мови новітнього періоду (за матеріалами сучасних газет) 60

Турик Л.Р. Дієслово говорити (казати): перфоматив чи дескриптив 64

Розділ III. ***Історія мови та лінгвістики***

Мандрик Н.В. Лексика слов'янських мов як джерело вивчення духовної культури давніх слов'ян 70

Розділ IV. ***Аспекти досліджень у словотворі***

Гаврилюк Н.В. Оказіональні прикметники-композити у поетичному словнику неокласиків (словотвірний аспект) 74

Степанова О.І. До питання про структурно-функціональну одиницю словотворчого рівня 79

Розділ V. ***Лінгвістика тексту***

Богдан С.К. Оказіональні звертання української епістолярії 86

Войцешук Л.А., Мандрик Н.В. Текст як об'єкт лінгвістичних досліджень 95

Вокальчук Г.М. Індивідуально-авторські юкстапозити в українській поезії 20-30 років XX століття 102

Горожа нова С.О. Кольороназви як елемент ідіостилю Миколи Хвильового 109

Златів Л.М. Проблема сприймання (розуміння) тексту та його структурно-смислового аналізу в психолінгвістиці 115

Ожигова О.В. Особливості стилістики сучасної української драми. 121

Смітюх Т.М. Інтертекстуальність у релігійних текстах 127

Соколовська С.Ф. Взаємообумовленість текстових категорій зв'язності та дискретності 132

Хом'як О.І. Принципи ідіостилістичного аналізу художнього

тексту 139
Розділ VI. ***Особливості говорів української мови***
Євтушок О.М. Модель і її мовленнєва реалізація: лексичний і семантичний аспекти 146
Мазяр В.П. Ареологія лексики народних промислів у західнополіських говірках української мови 149
Розділ VII. ***Проблеми мовної освіти***
Ковальчук Н.П. Питання взаємозв'язку синтаксису і пунктуації 154
Лещенко Г.П. Система вправ на збагачення мовлення учнів комунікативно значущою культурознавчою лексикою 157
Хом'як І.М. Питання методики орфографії в підручниках з української мови 167
Розділ VIII. ***Актуальні питання мовної культури***
Войцешук Л.А. Теорія формування комунікативно-мовленнєвих умінь у складних ситуаціях спілкування з точки зору функціональної культури мовлення 174
Олексієвець Л.С. Граматичні особливості ділових паперів 178
Відомості про авторів 183

Наукове видання

Актуальні проблеми сучасної філології

Мовознавчі студії

Збірник наукових праць

Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 10

Упорядкування та наукове редагування
Олександри Якимчук,
Оксани Кузьмич

Макет та комп'ютерна верстка
Андрія Слинька

Обкладинка
Олексія Литвина

Рекомендовано до друку Вченою радою
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол №9 від 26 квітня 2002 р.)

У збірнику вміщені статті з проблем українського мовознавства науковців, аспірантів кафедри української мови Рівненського державного гуманітарного університету та науковців інших вишів. Основні теми поданих публікацій стосуються актуальних питань синтаксису і лексикології, словотвору та лінгвістики тексту.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів-філологів.

Макет, верстку, дизайн здійснено в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету

Адреса редакції: 33000, м. Рівне, вул. С.Бандери,12
Рівненський державний гуманітарний університет
(вул. Остапова, 31, кафедра української мови). Тел.: 26-17-79

Підписано до друку 15.05.2000. Гарнітура Times Roman Cyr.
Умов. друк. арк.. 19, 0. Наклад 200 прим.